

"Ние немаме политички плурализам во смисла на тоа што немаме борба на идеи, немаме спротивставување на програми, проекти. Кога ќе дојдат избори, тоа можете да го видите во сите овие години наназад, политичка партија која реторички или декларативно говори дека е со десна политичка ориентација, изборите ги добива со класични социјалдемократски методи. Или, политичка партија која се декларира како лево ориентирана, често пати се потпира на популизам, на национализам како класична придобивка на десно ориентираните политички партии. Во Македонија не гледам спротивставена идеологија, теми, проекти и борба за опстојување на сопствената идеологија, сопствената

програма", вели лидерот на НСДП, Тито Петковски.

Пишува: Жаклина МИТЕВСКА

НАЧИНОТ НА КОЈ ЌЕ БИДАТ ВОДЕНИ КАМПАЊИТЕ И ОДНЕСУВАЊЕТО НА ЛИДЕРИТЕ ЌЕ БИДЕ ВАЖНО ЗА ПОЛИТИЧКИОТ ПЛУРАЛИЗАМ

на фондациите "Конрад Аденауер" и "Фридрих Еберт", кои заедно со амбасадорот Ерван Фуере го потсетија македонскиот политички естаблишмент за важноста на мартовските избори.

"Изборите се најдобар знак дека политичкиот плурализам постои и моја надеж е дека за време и по изборите ќе има дијалог, кој ќе ја поведе Македонија напред", изјави Анри Боне од "Конрад Аденауер".

на Владата на РМ е многу јасна, а тоа е дека едно демократско европско општество мора да има силен плурализам изразен преку силни политички партии, силно Собрание, силни општини. Само до пред неколку години во РМ социјалниот дијалог беше монолог затоа што, се секаваме, во Македонија сè уште постојеа старите рецидиви на некогаш монолитниот Сојуз на синдикати на Стопанска комора, кои повеќе беа инстру-

"ФУНКЦИОНИРАМ ПРИНЦИП НА ПЛЕ

Во овие клучни моменти, кога Република Македонија е исправена пред предизвикот да организира фер и демократски избори, власта и позицијата имаат различни толкувања во однос на подготвеноста изборите да минат во фер и демократска атмосфера. Наспроти ставот на вице-премиерот задолжен за евроинтеграции, Ивица Боцевски, дека македонските политичари ја сфатиле сериозноста на прашањето за изборите, в.д. претседателот на СДСМ, Зоран Заев, потенцира дека дадените ветувања на лидерите на политичките партии не се доволен доказ дека изборите во март ќе поминат без инциденти.

"Сите сакаме да вбригаме и кај граѓаните и кај нас едно чувство дека изборите ќе бидат фер и демократски. Морам да ви кажам дека тоа чувство сакам да го сподела со сите, но не сум до крај сигурен дека е присутно. Зошто? Затоа што мислам дека не направивме доволно за да го констатираме тоа чувство кај граѓаните", изјави Заев на трибината посветена на вредностите на политичкиот плурализам, во организација

Ерван Фуере посочи:

"Начинот на кој ќе бидат водени кампањите и однесувањето на лидерите ќе биде важно за состојбата на политичкиот плурализам".

ПАРТОКРАТИЈА

Како што е различно мислењето за подготвеноста за фер и демократски избори, така политичарите имаат и различни гледишта за практикување на вредностите на политичкиот плурализам.

Вице-премиерот Боцевски констатира:

"Промоцијата на вредностите на македонскиот политички плурализам нè врати во едно многу интересно време, нè врати во времето на македонската демократска пролет кога, за жал, измрзна во периодот на македонската транзиција. Во изминатиов период гледаме дека во Македонија повторно оживуваат боите, повторно оживува духот и македонското општество повторно се труди да си ја освои слободата. Визијата

менти за контрола отколку реални застапници на интересите на организациите кои ги претставуваа. Денес можеме да присуствуваме на еден реален дијалог, на едно реално соочување на сите нешта. Во Македонија присуствуваме на освојување на плурализмот, на реалната и вистинска дебата. Очекувам претстојните локални избори да бидат натпревар на идеи, мапа со концепти, кои на Македонецот ќе му дадат широчина во однос на тоа што ќе одлучува, за што ќе се бори, кои ќе бидат натамошните развојни насоки на македонското општество. Имајќи го предвид значењето на претстојните избори за РМ, убеден сум дека, како и секогаш кога сме соочени со предизвици, ќе успееме да собереме доволно сили за силен политички консензус и повторно скромно да ги натфрлиме очекувањата".

Но, лидерот на НСДП, Тито Петковски, не го дели мислењето на Боцевски дека дефинитивно во Македонија дошла демократска пролет. Напротив, Петковски вели дека ќе почекаме многу додека

ДА ВЛОЖИМЕ ДОПОЛНИТЕЛНИ НАПОРИ ЗА ДА ОРГАНИЗИРАМЕ ФЕР И ДЕМОКРАТСКИ ИЗБОРИ

таа дојде и не верува дека ние сериозно ја сфаќаме потребата од политички плурализам.

"Или - додава тој - да бидам уште поискрен, јас не можам да ги согледам сите аспекти на политичкиот плурализам во Македонија. Едноставно се артикулираат конјунктурни теми и во зависност од потребата некој да биде на власт или да има моќ, се употребуваат идеи од едни, од други, од леви, од дес-

плурализам во Македонија, гледам дека ние функционираме како општество на принцип на племиња и тајфи. Не навредувам ничие чувство, бидејќи јас и моето македонско племе го ставам во таа констелација. Политичките партии составени на етничка основа или политичките партии како мојата тајфа, а каде е тука човекот, за кого сите ние се бориме? Во едно цивилно општество тоа е изгубено".

рите, односно немаме внатрешна партиска демократија. Не можете да очекувате од политичари кои практикураат авторитарност внатре во партијата, да се борат за демократски процеси во општеството. Тоа не е можно, и демократски и практично. Таа навика продолжува, не функционираме и постојано нè предупредуваат дека немаме политички дијалог. Дијалогот означува потреба за разговор за општо добро за заеднички интерес. Дали ние седнуваме да разговараме за заеднички интерес? Ние, политичките партии, разговараме само во Клубот на пратениците и тоа доколку сме малку притиснати од надвор, од луѓето од ЕК, од меѓународната заедница итн. Тоа не го чувствуваме како наша потреба, туку како нешто што мораме да го направиме. Таа демократија во РМ јас повеќе ја доживувам како партократија или како договор Македонија да се профилмира како договорна или договорена држава. Значи, она што ќе го договараат политичките лидери на моќните политички партии, во Клубот на пратениците или во некој ресторан, пратениците треба само да го реализираат со притискање на копчето, да го одиграат танцот на музите и работата е завршена. На една дебата во Собранието, на моја интервенција дека би било добро ние, политичките партии, да поразговараме, да ги соочиме

Е КАКО ОПШТЕСТВО НА МИЊА И ТАЈФИ"

ни итн. Точно е тоа дека македонското општество е хетерогено и конфликтно. Хетерогено е на социјален, идеолошки план. Луѓето имаат потреба за артикулација на различните интереси и потреби во македонското општество. Но, ние немаме политички плурализам во смисла на тоа што немаме борба на идеи, немаме спротивставување на програми, проекти. Кога ќе дојдат избори, тоа можете да го видите во сите овие години наназад, политичка партија која реторички или декларативно говори дека е со десна политичка ориентација, изборите ги добива со класични социјалдемократски методи. Или политичка партија која се декларира како лево ориентирана, често пати се потпира на популизмот, на национализмот како класична придобивка на десно ориентираните политички партии. Во Македонија не гледам спротивставена идеологија, теми, проекти и борба за опстојување на сопствената идеологија на сопствената програма. Од 1990 година, по промоцијата на политичкиот

ДИЈАЛОГ

Петковски вели и дека во државата не постои дијалог меѓу политичките партии за да се детектира вистинскиот интерес на државата. Доминантно место имаат личните и партиските интереси.

"Кај нас политичките партии како модератори на општествените процеси не функционираат меѓу себе како субјекти одговорни за иднината на државата туку, пред сè, како потреба да ги решаваат прашањата на членовите на политичката партија. На преден план ги имаат личните и партиските интереси, а не државните интереси и интересите на човекот. Поради тоа, ние често пати, со право, добиваме такви критики. Во сите извештаи на Европската комисија пишува дека Македонија има низок демократски капацитет. Како земја не можеме да имаме висок демократски капацитет, ако имаме низок демократски капацитет на политичарите и на лиде-

ставовите, еден пратеник ми потенцира - 'тоа е договорено во Клубот на пратениците, што сега ние имаме да разговараме, кога лидерите тоа го договориле, ние само треба да му дадеме потврда во Собранието".

Атмосферата во Македонија, како што посочува лидерот на НСДП, не е идилична, ако имаме проблеми со политичкиот плурализам, како предуслов за функционирање на едно демократско општество.

"Ние - вели тој - имаме амбиции да бидеме дел од едно друштво на европски народи на држави, кои имаат долга традиција во практикувањето на парламентарната демократија и воопшто на демократијата. Ако сакаме да бидеме дел од тоа друштво, мораме да ги исполнуваме и тие стандарди, тоа кај нас сè уште не се сфаќа како наша потреба. Често оваа битка на доистребување за моќ и власт придонесува ние, пред Европа и светот, да се претставуваме како народ и држава со низок демократски капацитет, а тоа значи дека не сме компатибилни заедно да бидеме дел од тоа семејство на големите народи. Македонија сè уште трасира предуслови за политички плурализам. Нам ни треба искрен отворен дијалог меѓу политичките партии, борба на мислење,

спротивставување на програми, проекти за општо добро и за интересите на РМ, а не кој ќе биде на власт или како да го дискредитираме политичкиот конкурент. Не треба да се потцени фактот дека имаме само деветнаесет години политички плурализам и дека имаме голема хипотека од еднопартискиот систем, која се провлекува и денес. Меѓутоа, имаме и многу скромна политичка култура, која практично е сериозна пречка ние заедно да седнеме. Знаеме дека денес кај нас политичкиот конкурент се доживува како противник или непријател".

Зоран Заев, в.д. претседател на СДСМ, прашува:

"Политичкиот плурализам има многу придобивки за кои мислам дека сите ние сè уште во нашето младо демократско општество не знаеме доволно да ги искористиме. Наша поддршка, наша позадина, се гласовите. Политичките партии кои се натпреваруваат со својата сила, со својата позиција, тоа го темелат на своите гласови и токму тие гласови ни даваат можност одредени политички партии некогаш да бидат надмоќни, некогаш да бидат послаби, во одредени периоди да имаат можност да управуваат со државата, во одредени периоди да бидат длабоко во опозиција. Сè ова треба да нè поттикне сите партии да бидеме составен дел од вкупната одговорност која ние политичарите ја имаме во РМ. Денес, пред сите нас е исправен предизвикот за фер, демократски и успешни избори, за кои толку многу и домашната и, пред сè, меѓународната заедница апелира.

Многу често се прашуваме дали ги искористивме овие плуралистички придобивки за да можеме да кажеме дека ќе успееме, пред сами себе, пред нашите симпатизери и на крај пред нашите граѓани, да спроведеме фер и демократски избори. Во тој дух мислам дека сите овие лидерски средби, сите дијалози кои се отвораат на било какви нивоа се добредојдени и целосно се во функција да постигнеме нови вредности, кои конечно треба да ги заокружат отворените дебати за демократичноста, зрелоста на нашето општество и буквално да нè издигнат еден степен погоре. Би сакал да кажам дека почнувајќи некаде пред изборите во 2006 г. се отворија многу политички дебати, заради почитување на опозицијата и на позицијата, заради тоа што сите чувствуваа можност дека политичкиот дијалог може да биде само дополнителна корист на крајната цел, која сакаме да ја постигнеме. Оттогаш наваму се одржуваат вакви отворени дијалози, но можам да кажам дека на македонската јавност не ѝ даваме доволно на значење со нашето неприсуство на отворени дебати, со нашето неприсуство на јавни политички средби, телевизиски дуели и сл., со што нашите граѓани ќе имаат можност да оценат што е тоа кое

ПАРТИИТЕ ТРЕБА ДА БИДАТ КОНКУРЕНТИ НА ИЗБОРИТЕ, А СОЈУЗНИЦИ ВО ОСТАНАТИОТ ПЕРИОД НА СВОЕТО ДЕЈСТВУВАЊЕ

сите политички партии знаат да го понудат, да се натпреваруваат со своите атрибути, за на крај да бидат донесени најмудрите одлуки. Сите сме преокупирани од чувството дали навистина во оваа 2009 година изборите ќе бидат како што сите очекуваат - фер, демократски и успешни. Имаме механизми, кои можеме дополнително да ги искористиме за апсолутно да оставиме гаранција пред граѓаните дека овие избори ќе бидат фер и демократски. Она што го констатирам е дека евентуалната победа на некоја од политичките партии нема толкава важност, каква што важност треба да имаат успешните, фер и демократски избори. Политичкиот плурализам и неговите вредности досега ги црпемме како искуства од многу развиени земји и од земји кои покажале позитивно искуство. Сите ние се обидуваме тоа да го примениме и во Македонија. Во едно вакво време, кога сите се исправени пред еден важен момент за иднината на Македонија, а тоа се изборите во март 2009 г., треба да направиме дополнителни напори за нашата координираност како политички партии, како лидери на одредени идеологии во државата, да биде гарант за фер и успешни избори".

Имер Селмани, лидерот на Нова демократија, вели:

"Деветнаесеттиот и дваесеттиот век беа пресудни за организирање на општествениот живот на човештвото и воопшто во светот. Во XX век се случи до израз да дојде индивидуализмот, плурализмот, конкуренцијата на идеи, се случи демократијата. Република Македонија е малку поинаква приказна, имајќи го предвид фактот дека до деведесеттите години имавме еден еднопартиски систем. Меѓутоа, по деведесеттите години на минатиот век, истото што пред можеби стотина и повеќе години се случи во многу други држави, во Западна Европа и САД, се случи во Македонија - почеток на демократија, на

плурализам, конкуренција на идеи, граѓаните да се организираат политички, според нивните идеологии, размислувања и погледи за иднината и политички организиран живот. Се случи политичките партии да се организираат според етничките заедници, како македонските, така и албанските, турските и останатите заедници. Ако ја имаме пред себе новата историја, сигурно ќе направиме разлика за тоа што беше пред 2001 г. и за она по потпишувањето на Рамковниот договор, како нов инструмент за организирање на политичкиот живот и односите меѓу заедниците во РМ".

Лилјана Поповска, ДОМ, објаснува:

"За мене елементите на политичкиот плурализам се граѓанската демократија, слободата на мислата, говорот, и на дејствувањето, подготвеност за отворен дијалог и почитување на различностите, со максимална толеранција, солидарност меѓу граѓаните и подготвеност да ги остават личните и тесногруппирачките интереси. Верувам дека на таков начин ќе се успее со тоа да се има подобра понуда на идеи и решенија, да се обезбеди поголема кохезија во општеството и поголема стабилност и напредок за земјата. За мене политичките партии се сојузници, кои треба да работат за доброто и за напредокот на државата и за доброто на граѓаните, а да имаат лојална конкуренција во пределот на своите идеи и решенија во текот на целото свое дејствување. Сите партии треба да бидат конкуренти на изборите, а сојузници во целиот останат период на своето дејствување. Неразбирливи се големите спротивставености, кои се јавуваат меѓу одредени политички партии, најчесто тоа се двете најголеми политички партии во РМ. Понекогаш се создаваат големи јазови кои се непремостливи околу прашања за кои мислам дека можат да се надминат низ разговор и со поголема толерантност околу разликите".